

DARWINEN

EGOITZ ETXEBESTE ADURIZ
Elhuyar Zientzia

IRUDIA: MANU ORTEGA/CC BY-NC-ND

Zuhaitz zahar baten enborrean bi kakalardo bitxi ikusi zituen. Haiek ez zituen bilduman. Berehala hartu zituen biak, esku banatan. Eta, orduan, hirugarren bat ikusi zuen, desberdina. Ezin ihes egiten utzi, eta, hura hartu ahal izateko, eskuineko eskukoa ahoan sartu zuen... “Ai!, mihia erre zidan likido ikaragarri garratz bat bota zuen, eta jaurti egin nuen. Biak galdu nituen azkenean, aho-koa eta hirugarrena” idatzi zuen Charles Darwinek, bere autobiografian.

Ez zen ahora animalia bitxiak sartzen zituen azken aldia izango; nahiz eta hurrengoak ez ziren gordinik izango, gutxienez. Cambridgen teologia ikasten ari zenean, Darwinek eta beste 7 ikaslek *The Glutton Club* sortu zuten. Astero afaltzeko elkartzeko ziren klubeko kideak, beren ikasle-gelatan, txandaka. Kluba ospetsua izan zen “giza dastamenarentzat ezezagunak ziren hegazti eta piztiak” jateko zuten zaletasunagatik: katagorriak, hainbat karraskari, hontzak, belatzak, txori zezenak... Darwinek berak ehizatzen zituen. Ehiztari amorratua eta trebea zen, eta gelako paretean zintzilik beti prest eduki ohi zuen eskopeta.

Urubi zahar bat jatera ausartu zirenekoa izan zen azken afaria. Hegazti gautar haren haragia haritsua eta higuigarria suertatu zen; kideetako baten esanean, “deskribaezina”. Ez zuten afari gehiago egin, baina klubeko kideak lagunak izan ziren bizi osoan, eta gerora, nostalgia handiz gogoratuko zituzten afari haiek.

Campusetik kanpora ere ateratu ohi zen afaltzera Darwin. Bereziki gogoko zuen botanikako irakasle John Stevens Henslowren etxean afaltzea. Gainera, bere karreran oso garrantzitsua izango zen jen-

dea ezagutu zuen Henslowerenean. Eta Henslow bera izan zen Beagle ontziko atea ireki zizkiona.

Hura ere mahaiarekin lotuta izan zen. Izan ere, Beagleko kapitain Fritz Roylek mahaikide bat nahi zuen, itsasoko bidaia luzeetako otorduetan konpainia ona egingo zion norbait. Eta Henslowri esan zion. Hark Darwin gomen datu zion. Ongi ezagutzen zuen, eta bazekien horretarako pertsona ezin hobea zela. Roylek Darwin ikusi zuenean, ia ez zuen onartu. Ez zitzaion haren sudurra gustatu; pertsona zalantzati baten sudurra zen, Roylen ustez. Azkenean, onartu egin zuen, hala ere, eta ohartarazi zion

luxurik gabeko afariak izango zirela Beaglekoak: “Ardorik ez, eta afaririk soilenak”.

Roylek ohartarazi baino askoz okerragoak izan ziren Darwinentzat lehen asteak. Zorabioak jota, hamakan pasatzen zuen

PLATEREAN

eguna, gailetak eta mahaspasak soilik jenez. Cabo Verden gelditu zirenean, bananak probatu zituen lehen aldiz, eta tamarindo eta laranja mordoa jan zuen. Han dastatu zuen bere lehen plater tropikala ere: barrakuda batatarekin.

Bidaia osoan zehar zorabioekin asko sufritu bazuen ere, azkenean, kapitainaren mahaikide baino askoz gehiago izango zen Darwin espedizio hartan: Beagleko naturalista ofiziala bihurtu zen. Grina berarekin hartzen zituen lan hura eta lur berrietan aurkitzen zituen jaki berriak.

Beagle edonon gelditzen zela, lurrak edo itsasoak eskaintzen zien edozer biltzen zuten, ontziko despentsa betetzeko. Antzar, ahate, eper, untxi, foka eta abar ehizatzen zituzten ehiztariek. Eta arrantzaleek nahi adina arrain arrantzatzen zuten. Sareetan animalia ezezagunen bat etortzen bazen, jan ondoren, azala eta hezurdura elkartu, eta Darwinek katalogatu eta deskribatzen zituen.

Itsasoan zeudenean, Darwinek berak askotan botatzen zituen amuak, eta Royk eta biek sarri afaltzen zuten Darwinen eguneko harrapaketa, arrozarekin, ilarrekin eta kalabazarekin lagunduta. Lurrean, berriz, gozatu egiten zuen ehizean. Zaldiz egiten zituzten espedizio luzeak gogoko zituen, egunean eguneko afaria ehizatuz, eta egunero leku desberdinean kanpatuz: “zerua sabai eta lurra mahai”. Iguanak, jaguarrak, llamak, azeriak, pumak, kondorrrak, pampako oreinak, kapibarak, guanaokoak eta abar ehizatu eta jan zituen.

Hala ere, bazen animalia bat Darwinek harrapatu nahi baina lortzen ez zuena. Gautxoek “avestruz petisse” deitzen zioten. Ñandu bat zen, arrunta baino txikia-

goa, eta ikusteko oso zaila. Darwin baino sei urte leheneago han ibili, eta milaka espezie deskribatu zituen Alcide d’Orbigny naturalista frantziar ospetsuak aurkitu ez zuen animalia bakarretakoa izango zen. Eta Darwinek lortu nahi zuen arerio frantziarrak lortu ez zuena. Baina berak ere ez zuen lortu.

Ikasi zuen dortoka gazteekin zopa bikaina egiten zela, eta dortoka errea ere ederra zela.

Ñandu arruntak bai, askotan ehizatzen zituzten. “Ñandua eta armadiloa dira plater gogokoenetakoak ontzian —idatzi zuen Darwinek—; lehenak behi-haragiaren zaporea du, eta bigarrenak, oskolik gabe erreta, ahatea dirudi”. Ñanduaren arrautzak ere preziatuak ziren; eta Darwinen jaki gogokoena, berriz, agutia izan zen (karraskari handi bat): “inoiz dastatu dudan haragirik onena”.

Dena probatzeko prest zegoen beti, Darwin; baina, bazituen bere mugak ere. Behin, Patagonian, gautxoek bertako plater gutiziatuenetako bat atera zioten. Haragi zuri-zuri hari oreinaren zaporea hartzen zion, baina higuingarría egin zitzaion puma baten fetua zela esan ziotenean.

1834ko urtarrilaren 3an, Argentinaren hegoaldean zeudela, kide batek ehizatu zuena erakutsi zion Darwini. “Ñandu

gazte bat” pentsatu zuen Darwinek, eta “jan dezagun afaltzeko!” bota zuen. Afari-erdian, ordea, oihuka hasi zen Darwin: “Itxaron! Geldi denok!” Konturatu zen jaten ari ziren hura ez zela ñandu arrunt gazte bat, bilaka zebilen ñandu txikia baizik! Plateretan gelditzen zena eta sukaldetik hartutako buru, lepo, hanka, eta luma batzuk jaso, eta Londresera bidali zituen. Lagin harekin deskribatu zuten *Rhea darwinii*, edo Darwinen ñandua, izendatu zuten espezie berria (gero *R. penata* izatera pasa zen).

Galapagoetan, berriz, iguanak eta dortokak jan zituzten. Darwinen esanean, iguanak delikatessenak ziren aurreiritzirik gabeko urdailentzat. Eta ikasi zuen dortoka gazteekin zopa bikaina egiten zela, eta dortoka errea ere ederra zela, gautxoek armadiloak bezala, oskol barruan errez gero, bere gantz berdean egozita. Gainera, animalia bikainak ziren ontzian eramateko, bizkarraren gainean jarrita hilabetetan irauten zuten bizirik, urik ere edan gabe. Beagle, 48 dortokarekin atera zen Galapagoetatik. ●

